

A borsód-bikityi út mellett fekvő kápolna keletkezése és leírása

Istenben boldogult Borsodi és Katymári Latinovits Illés nagybirtokos Kegyúr borsodi birtoka területén a borsódi-bikityi út mellett 1880. évben a boldogságos Szűz Mária dicsőséges mennybemenetelének tiszteletére egy díszes kápolnát nagy áldozatkészséggel építtetett.

A kőműves-ács-asztalos-lakatos-faragó-bádogos-üveg és festőmunkák - a költségvetés szerint - 6177 fit 86 kr[ajcár]ba kerültek. Ezen összeghez számítandó azon tetemes költség is, melyek 18 000 db égetett téglának, 900 db nagyobb és 900 db kisebb vörös és fekete cement lapoknak, valamint az összes dúsgazdag felszerelésnek beszerzése igényelt. A kápolna mindenestől 20-25 000 frlba vagy tán többre is kerülhetett. Külső hossza 12,9 méter, szélessége 8,2 méter, homlokzatának magassága 8,2 méter, tomyostul bizonyára 15 méter. A kápolnába 4 illetve a küszöböt is számítva 5 lépcső vezet, melyek terméskőből valók. A kápolnába lépve jobbra facsigalépcső vezet a chorusra²⁵ és a toronyba, balra a chorus alatti fülkében áll a gyóntatószék, melyen igen szép faragott munkák díszlenek és a mely barna színre van festve. A bejáratóit átellenes apsisba²⁶ áll a művésziesen faragott oltár, melynek úgy felső, mint alsó része tiszta fehér és díszet kölcsönző fekete márványból való, s melyhez három márvány lépcső vezet. Fölötte egy a mennyezetig érő, aranyozott ráámában foglalt áhítatra gerjesztő kép áll, mely a Boldogságos Szűz mennybemenetelét ábrázolja. Az oltár mindkét oldalán egy-egy sekrestye²⁷ van, melyeknek hossza 2 méter, szélessége 1 méter, magassága körülbelül 4,5 méter. Mindegyiköbe egy-egy fa ajtó vezet, melyek barnára festettek, sárgaréz kilinccsel és kulccsal ellátottak. A sekrestye mindegyikéből egy-egy gótikus ablak nyílik az oltárra. Mindegyik sekrestyében egy-egy barnára festett fa szekrény áll, melyeknek az asztallap alatt 3 fiókok, a felett 3 szekrénykéjük van. Itt őriztetnek az istentisztelethez szükséges egyházi szerek. A kápolna oldalfalai mentében, melyeken egy-egy nagy góthikus ablak, részben színes üvegekkel van, áll egy-egy támlás és térdeplős pad, ezek előtt egy-egy támla és térdeplő nélküli pad, melyek párnázottak és viaszos vászonnal bevontak. Azután négy négyszegletes fa szék van itt, baldacinum²⁸, 4 zászló, 2 feszület és transzferálható²⁹ szószék. A kápolna alatt van az illusztris³⁰ család kriptája³¹, melybe eddig Borsodi és Katymári Latinovits Illés és Gróf Auersperg Eugénia szül. Latinovits, Latinovits Adolf és Alice temetkeztek.

A kriptába egy vasajtó vezet és 14 lépcső. Magában a kriptában 4 vastalapzárás lámpa, 1 vasfeszület, 1 térdeplő, 1 öröklámpa és 1 szenteltvíztartó van. A kripta két oldalán egy-egy ablak van.

A kápolna egy 74 méter hosszú farácsozatos kerítéssel van körülvéve, melynek szilárdságát téglaoszlopok biztosítják. Ezenkívül van egy 1000-1200-öl terület, mely fenyőfákkal van beültetve.

A kápolna ezen területtel együtt a "borsódi és katymári Latinovits Illés örökösei nyughelye" címen betelekkönyveztetett.

A kápolnát Méltóságos és Főtisztelendő Latinovits Gábor vál. püspök Szt. Jobbi apát, székesegyházi Kanonok Úr áldotta meg.

A apostoli szt. Szék a kápolnát oltárprivilegiummal³² és azzal a kiváltsággal tüntette ki, hogy benne a legméltóságosabb oltári szentség évenként egyszer Nagy-Boldogasszony napján nyilvánosan kitétethetik, mely kitüntetés tíz évre szól. A két pápai bréve³³ és az oltárprivilegium be vannak ráamázva és a kápolnában őriztetnek. A kápolna, valamint a harang vörösre festett bádoggal van fedve. Az egész épület villámhárítóval van ellátva. A toronyban 4 harang és 1 óra van. Ez rövid leírása a kápolnának és a benne foglalt tárgyakkal.

A fenti leírás mellett a következő leltár is 1895-ből való:

A boldogságos Szűz mennybemenetelének tiszteletére épült kápolna leltára:		db
	A/ Szentély	
1	Oltár: alsó és felső része tista fehér márványból feketével díszítve	1
2	Lenből való hármass oltárabrosz	1
3	Oltárkő	1
4	Oltárkereszt fehér márványból	1

²⁵ Kórus: templomi karzat, az énekhar helye.

²⁶ Apsis: apszis = keresztény templomokban a főhajót félkör alakban bezáró rész.

²⁷ Sekrestye: kisebb-nagyobb terem vagy szoba a templom szentélye mellett (rendesen az evangélikum oldalon), amelyben a miséhez szükséges ruhákat és egyéb szükséges eszközöket tartják és amelyben a pap miséhez átöltözik.

²⁸ Baldacinum: díszmennyezet, hordozható szószék felett

²⁹ Transzferálható: áthelyezhető.

³⁰ Illusztris: híres, neves, kiváló.

³¹ Kripta: sírbolt, föld alatti sírkamra.

³² Oltárprivilegium: az, oltárrakerülés előjoga.

³³ Bréve: egyszerű pápai oklevél.

5	Oltárszekrény fehér márványból, belül selyemmel bélelve	1
6	kisebb-nagyobb china ezüst gyertyatartó	8
7	egykarú gyertyatartó ezüst rámában	2
8	canontábla üveg alatt china ezüst rámában	3
9	Díszes oltárkép aranyozott rámában (Assumptio B.M.V.)	1
10	márvány oltárlépcső	3
11	Az oltárra vonatkozó privilégium üveg alatt aranyozott farámában	1
11/a	pápai Breve alatt aranyozott farámában	2
	B./ Hajóban: gótikus ablak részében színes üvegtáblákkal	2
12	támlás és térdeplő pad fából barnára festve	2
13	támla és térdeplő nélküli pámázott, viaszos vászonnal bevont pad fából	2
14	támla nélküli négyszögű szék fából barnára festve	4
15	fehér lobogó igen finom szövetből hozzávaló áthuzattal	2
16	gyászlobogó igen finom szövetből hozzávaló áthuzattal	2
17	kétrudas bakichinna ³⁸ fehér piros virágos selyemből áthuzattal	1
18	Ércfeszület, farúddal fényezett	1
19	fafeszület szépen festve	1
	C./ Kórus, melyre facsigalépcsők vezetnek	
	a/ az ez alatti fülkében	
20	szépen befestett gyontatószék	1
21	szépen befestett szószék, melynek stabil helye nincsen	1
22	támlás ezüst szürkére festett szék	2
22/a	márvány szenteltvíztartó	1
	B.IKóruson: ablakkal gótikus	1
23	Orgona és kántomak való pad szépen márványozva és gyertyatartó	2
24	Crepitaculum ³⁹ fából	1
25	támla nélküli szék fából	4
	D./ Torony, amelybe a csigalépcsők vezetnek 4 ablakkal	1
26	harang	4
27	Óra	1
	EV Sekrestyék, mindegyikük ba más festett ajtóval és gótikus ablakkal	2
28	egyenlő nagyságú és alakú faszekrény szépen befestve	2
29	A jobboldali sekrestyében van egy vasfogas	1
30	Egy .Lavabo ⁴⁰ készlet sárgarézből	1
	FV A sekrestyében levő szekrényekben őriztetik:	
31	superpellieum ⁴² sekrestyésnek	2
32	fekete és piros habitus ⁴³ a sekrestyésnek	2
33	superpelliceum a ministránsoknak	7
34	fekete és piros habitus ⁴⁴	6
35	sárgabőr cipő	4
36	2 fekete, 2 fehér, 2 piros, 2 viola, 2 hamuszínű oltárvánkos	10
37	1 fehér, 1 piros, 1 zöld, 1 viola, 1 fekete pluviale ⁴⁵	5
38	1 közönséges és 1 ünnepi fehér, 1 piros, 1 zöld, 1 viola, 2 fekete casuia ⁴⁶ járulékaival	7
39	2 fehér, 2 piros, 2 zöld, 2 viola, 2 fekete dalmatika ⁴⁷ járulékaival	10
40	numeráié ⁴⁸	4
41	3 csipkés és 3 sárgabetétes álba ⁴⁹	6
42	cinquulus ⁵⁰	5

43	superpelliceum	4
44	különös stóla ⁵¹	1
45	2 bársony 2 clott ⁵² birétum ⁵³	4
46	corporale ⁵⁴	4
47	purificatorium ⁵⁵	4
48	vászondarabka a pallókra	4
49	tarka színű oltárszőnyeg	1
50	2 fehér, 1 rózsaszínű, 1 kék hímzett oltárterítő 1 antipendium ⁵⁶ piros	5
51	monstrancia ⁵⁷ művirág okból készült koszorúval, aranyozott bronzból	1
52	áldoztató kehely palliummal ⁵⁸ (fehér)	1
53	kehely patenával ⁵⁹ gazdagon aranyozva ezüsből	1
54	ámpolna ⁶⁰ valószínűleg ezüsből egy hozzávaló cintányérral	2
55	ostyartartó sárgarézből	1
56	hármás oltárcegengettyű	2
57	tíntinnabulum ⁶¹	2
58	pacificale ⁶² china ezüsből	2
59	paseheki ⁶³ gyertyatartó bronzból	2
60	Figura Resurg ⁶⁴ fából szépen festve	1
61	Szenteltvíztartó a spervoriummal ⁶⁵ (alpaccából)	2
62	thuribulum naviculával ⁶⁶ alpaccából	2
63	Régi Rituálé ⁶⁷	1
64	officium divinum ⁶⁸	1
65	2 sárga 1 fehér selyem velum ⁶⁹	3
66	pléh persely ⁷⁰ Péter-filléreknek ⁷¹	1
67	öröklámpa ⁷² az oltár előtt china ezüsből	1
68	csillár üvegből	1
69	1 Missale ⁷³ és 1 missale defunel ⁷⁴	2
70	Castrum Doloris ⁷⁵ fából szépen befestve	1
71	Ehhez való 12 kicsiny és 6 nagy gyertyatartó fából festve	18
72	Ur koporsója igen díszes	1
73	Vastalapzatú lámpa	4
74	Vasfeszület	1
75	térdeplő fából	1
76	1 függőlámpa china ezüsből	
77	1 szenteltvíztartó alpaccából	
78	ablak	2
79	vasajtó	1
80	lépcső kőből	14
81	H7 Kerítés	
	74 méter hosszú farácsozatú kerítés körbe téglaszlopokkal vaskapuvál	
	VI Terület	
	1000-1200' -öl terület beültetve fenyőfákkal	
	A kápolna a fentebb jelzett területtel "Borsodi és Katymári Latinovits Illés örökösének nyugvóhelye" címen vannak bekebelezve	
	K./ A kápolna 800 forint alaptőkéje és 426 forint tőkésített kamatai a kegyes alapítványi számadások 13.sz a. szerepelnek	
	1895. év végével volt összes bevétel	132.36f
	kiadás	84.97f
	marad 1896. évre készpénzben:	47.39f

kötvényekben	1226f
összesen	1273.39f

- 34Chinnaezüst alpakka:vékony ezüstréteggel bevont réz-nikkel-cink ötvözet
- 35Canontábla:szentírási szöveg elhelyezése
- 36Assumptio:Mária mennybemenetele B.M.V.feltételezve a festő névjegye
- 37Privilégium:kizárólagos jog,előjog
- 38Baldachinna:tartórudakkal hordozható díszes tető a szószék felett
- 39Crepitaculum:csengő
- 40Lavabo:vallási szertartások alkalmával kézmosásra szolgáló edény
- 41Superpellieum:a karing egyik fajtája.megrövidítettálba,bizonyos esetekben helyettesítője islehet az álbának.Ujjak nélkül vagy rövid bő ujjakból készült.
- 42Sekrestyés:egyházi,az egyház szolgálatában álló olyan férfi,akia templomi istentiszteletnél,vallásos szertartásoknál a lelkészek körül némisszolgái teendőket végez,a szent edényektisztántartásáról az önkéntes adományoknak/kis csengettyűkkel ellátott zacskó vagy persely körülhordozásával/gyűltéséről gondoskodik,a a templomgyertyákat,lámpákat meggyújtja-eloltja,a templom tisztántartása,az ajtók zárása iránt intézkedik.Sok helyütt sekrestyés vagy egyházzsolga néven is nevezik.
- 43Habitus:öltözet a sekrestyésnek vagy ministránsoknak
- 44Ministránsok(minisztránsok):a katolikus egyházbanoltárszolgák:rége a katolikusok leginkább elterjedt megfogalmazásban világiak,rendesen lilik,akik a miséző papnak az oltárnál segédkeznek(a nép helyettfelelnek,a misekönyvet egyik oldalról a másikra viszik,a bort és a vizet az oltárra helyezik, és öntenek belőlük, esengetnek).Nők nem lehetnek ministránsok, kivéve a sürgő szükséglet, de akkor is csak az oltártól távol felelhetnek a miséző papnak.Ministráns nélkül csak a legvégsőbb szükségben van megengedve, ha például vasárnapi misemondás másképpen lehetetlen lenne.
- 45Pluviale:vecsernyepalást;díszes papi palást a misén kívüli egyéb szertartásokhoz
- 46Casuia:miseruha.
- 47Dalmatika:bő ujjú,kétoldalt nyitott,térdigérő miseruha a papi segédlet részére
- 48lumerale:vállkendő, katolikus papok miseruhájának egyik része.
- 49Álba:fehér miseing,karing
- 50cingulus:katolikus papok deréköve;a ruhától eltérő színe egyházi méltóságot is jelenthet.(a kanonoké például lila)
- 51Stóla:a katolikus liturgikus öltözet egyik darabja, nyakba vetve viselt, kb 10cm széles szövetsáv
- 52Clott,mai megnevezése kiolt; atlaszkötéssel készült, egyik oldalán lenyes pamut vagy műselyem szövet
- 53Hirélum:négyszögletű fejfedő, papi fejfedő.régen puha sapka volt de a XVII. századiéi kikeményítették,három vagy négy szárral a katolikus papság jellegzetes lejtiselete lett.visellek mutcán, templomban, otthon is.a színe alkalmazkodott a papi ranghoz.a bíborosokat ma is vörös sapka átadásával iktatja be a pápa a tisztjukbe.
- 54Corporale:misekendő,amelyre a miséző pap az ostyáit helyezi.
- 55Purificatorium:a katolikus egyházban az a gyolcs kendőcske, mely a kehely és a Palena –ostya oslyatányérka –kitörlésére szolgál a szentmise alkalmával.
- 56Antependium:művészi ékítményű kő -,érc-vagy falábla, nemkülönben himzett szövet, amely az oltár elejéi és oldalát díszíti.
- 57Monstrancia::szentségtartó
- 58Palliuni:a katolikus érsekek fehér vállszalagja; köpeny,palást,libben az esetbena kehely poalástjai jelenti.
- 59Patena:ostyatányérka
- 60Ámpolna:miséhez használt bort és vizet tartalmazó edény
- 61Tinnabulum:különböző magasságban hangolt kis csengettyűk,amelyeket a X-XI században alkalmaztaknagyobb orgonákon
- 62Pacilleale::feszület;nevét onnan nyerte hogy azt az ünnepélyes misén jelenlevő püspöknek,fejedelemnek vagy valamely fő tekintélyű személynek a „Pax Domini sit semper vobiscum” után az alszerpap a csokolás végeit eme szavakkal nyújtja.”Pax teum”béke veled.
- 63Paseheki:A kézirat hibás írása . Helye alak:Paschalia.Jelentése:husvétii gyertyatartó
- 64figura Resting:Fából szépen festve.Jelentése:feltámadt Jézus alak.
- 65Spervorium:szenteltvíz szóró.
- 66Thuribulum naviculával;füstölő ;hajócska,hajóalakú edényéből a parázsra szórják a tömjént.
- 67Rituálé:szertartáskönyv.
- 68Officium divinum:isteni szolgálat,a legrégibb és használatos neve a papi zsolozsmának.
- 69Velum:a katolikus liturgiábantöbbféle rendeltetésű kendő.
- 70Persely:az a díszesebb külselyű zacskó, doboz, amelybe a hívek a templom szükségleteinek fedezésére , vagy általános egyházi és jótékony célra szolgáló adományokai helyezik.

- 71 Péter-fillérek: önkéntes adományok a pápa részére
72 Öröklámpa: katolikus templomokban az oltári szentséget őrző, oltár előtt égő lámpa
73 Missale: misekönyv.
74 Missale defunel: halotti misék könyve
75 Castrum Doloris: gyászszemelvény, ravatal.

Kuts János kerületi
esperes

Gartner Sándor
ideiglenes lelkész

Borsódi és katymári Latinovits Pál
Latinovits Lőrinc
mint az alapító néhai
Pilaszanovits Péter
jegyző
Latinovits Illés örököseinek egyike

A borsódi Latinovits Illés féle Kápolna leltára 1895.

Láttam:
Johannes Kuts
főesperes

A dokumentumot az öt kézjegyen kívül három bélyegző is hitelesíti. Ezek szövege a következő:
„Sigillumi V.A.D.f Distrius Bajaensis” (Bajai Esperes Kerület).” Borsodi Rom.Kath.Plébánia
Hivatal”.” Bács-Bodrogh T.E. Vármegye Bajai Járás Borsód Község

„A ránk maradt eredeti dokumentum dr Molnár János magángyűjteményének része.”